

6. BYZANTOLOGICKÝ DEN

FFMU, Arna Nováka 1, Brno 60200, učebna A21
pátek 1. listopadu 2019

Program

13,00	Zahájení
13, 15 – 13,35	Ivan Foletti (Lausanne-Brno): <i>Why I do not Believe in Byzantium</i>
13, 35 – 13, 55	Pavel Boček (Brno): <i>Byzantská říše a Moskovia ve druhé polovině 15. století</i>
13, 55 – 14, 15	Vladislav Knoll (Praha): <i>Rané valašské listiny v kontextu dobové byzantské a balkánské diplomatiky</i>
14, 15 – 14, 35	<i>Diskuse</i>
14, 35 – 15, 00	<i>Coffee break</i>
15, 00 – 15, 20	Adrien Palladino (Brno): <i>Beyond Nations and Empires: The Byzantine Commonwealth and Émigré Scholarship</i>
15, 20 – 15, 40	Katarína Kravčíková (Brno): <i>Hagia Eirene: Imagining the Image</i>
15, 40 – 16, 00	<i>Diskuse</i>
16, 00 – 16,30	<i>Coffee break</i>
16, 30 – 17,30	Panagiotis Agapitos (Kypr): <i>A narrative history of Byzantine literature, AD 300-1500: Periodization, structure and interpretive approach</i>
17, 30 – 18, 00	<i>Diskuse</i>
18, 00	<i>Závěr</i>

Panagiotis Agapitos (Kypr): *A narrative history of Byzantine literature, AD 300-1500: Periodization, structure and interpretive approach*

The talk discusses the manner in which Byzantine literature was periodized since the times of Karl Krumbacher in order to create a framework for the writing of its history and how the historical model chosen ultimately failed to take into account the literary and sociocultural specificities of Byzantine texts. A new, literary, model is proposed that attempts to remove all the conceptual boundaries imposed by older scholarship on Byzantine textual production. The talk will present a series of textually intrinsic and textually extrinsic criteria in order to show how the new model can be built on a solid basis using examples from the 4th, 5th, 11th and 14th century. As a test case for the broader periodization, the proposal will concentrate on textual production between the 11th and the 15th century.

Pavel Boček (Brno): *Byzantská říše a Moskovia ve druhé polovině 15. století*

Ve druhé polovině 15. století za vlády velkoknížete Ivana III. Vasiljeviče se Moskovia stává součástí evropského dění. Důležitá úloha přitom náležela uprchlíkům ze zaniklé byzantské říše. Kardinál Bessarion pomohl realizovat sňatek Sofie Palaiologovny s Ivanem III. Sofie sama ovlivnila uvažování a chování svého manžela a přispěla k rozvoji ruského umění podnětem ke zvaní italských umělců a také tím, že s ní do Moskvy přijeli ikonopisci a hudebníci byzantského (řeckého) původu. Přivezla s sebou množství ikon a relikvií, které obohatily moskevský duchovní a umělecký život. Diplomaté, kteří rovněž tvořili součást jejího doprovodu, pomáhali budovat kontakty se západní Evropou. Přispěli k formování posolského prikazu a moskevského diplomatického protokolu. Pomáhali vytvářet vnější rámec Moskovie. Moskevští představitelé se však vůči Byzanci vymezovali negativním způsobem. Sloužila jim jako příklad vlastní síly a vojenských úspěchů, při vyjednávání s císařskými diplomaty využívali ruští diplomaté příkladů příbuzenských kontaktů s byzantskými císaři, aby doložili oprávněnost svého sebevědomého postoje. Vždy přitom dávali najevo, že vyrostli a stojí na svých vlastních kořenech a zcela pomíjeli známá fakta, k nimž patřilo například přijetí křesťanství z Byzance. Oficiální představitelé i reprezentanti dobového politického myšlení neuvažovali o byzantském dědictví a jeho možném přebírání Moskovii.

Ivan Foletti (Lausanne-Brno): *Why I do not Believe in Byzantium?*

“Byzantium” is a notion which was applied to the Eastern Roman Empire during the 17th century. Later it became a concept crucial for describing cultural and artistic identities of the Orthodox world. However, does this modern notion correspond to a pre-modern reality? And what are the challenges produced by the use (and overuse) of a modern concept for the understanding of the past? Finally, is it not that Byzantium has progressively become a powerful virtual reality, where everybody can project his/her dreams and prejudices?

Vladislav Knoll (Praha): *Rané valašské listiny v kontextu dobové byzantské a balkánské diplomatiky**

Valašsko, které se na mapě Evropy objevilo v 1. polovině 14. století, bylo jedním z rumunských států, jehož psaná kultura a administrativa se až do 17. století vyjadřovala slovanským jazykem. Jedno z prvních témat, která badatele v této oblasti zaujala (již od roku 1840), bylo studium poměrně rozsáhlého korpusu slovansky psaných listin, z nichž nejstarší pochází z doby kolem roku 1374 (a nejmladší z roku 1702). Středem badatelského zájmu je pak jazyk těchto listin, který představuje pestrou směs vlivů různých nejen slovanských jazyků, který se navíc v průběhu 15. století bouřlivě proměňuje a vyvíjí.

Spíše stranou zájmu (mimo monografie Damiana Bogdana z roku 1938 a její revidované verze z roku 1956) pak stojí studium tohoto korpusu z diplomatického hlediska. Analogicky jako v případě jazyka, i z hlediska struktury a terminologie představují valašské listiny směsicí vlivů různých formulářů a kancelářské praxe států, s nimiž bylo Valašsko v raném období svých dějin v kontaktu. Narozdíl od sousedního Moldavska vykazují valašské listiny jak vlivy latinského (uherského), tak vlivy byzantského formuláře. V případě byzantského vlivu lze s velkou jistotou hovořit o zprostředkování skrze kanceláře slovansky mluvících států, jejichž listinný korpus je ale bohužel leckdy silně fragmentován. V našem referátu se zaměříme právě na ony strukturní a terminologické podobnosti valašského formuláře s listinami byzantskými a balkánsko-slovanskými, eventuálně v kontrastu s vlivy západními.

Adrien Paladino (Brno): *Beyond Nations and Empires? The "Byzantine Commonwealth" and Russian Émigré Scholarship*

The notion of "Byzantine Commonwealth" was coined in 1971 by Dimitri Obolensky (1918–2001), a Russian émigré almost entirely educated in Great Britain. However, the idea of an overarching cultural "influence" exerted by the Eastern Roman empire on a variety of countries which had formed parts of the Russian empire and extended to encompass the lands which – until 1991 and the fall of the Soviet Union – had been united in an economic and political block, possesses deeper roots. Furthermore, the very roots of thinking about a Byzantine "Commonwealth" have been transformed by the individual trajectories of scholars, especially those who emigrated after 1917. In this presentation, I would first like to focus on the idea – or myth – of Byzantine Commonwealth. Starting with Obolensky, I would like to further analyse the ideas behind the notion. The latter must be linked with the reworking of Russia's "Byzantine heritage" by Russian scholars in dialogue with the "West". Also, special focus will be given to the notion of Byzantium's artistic "influence" by extending the discourse to another Russian émigré scholar, André Grabar (1896–1990). Especially his early works – written while in emigration in Bulgaria or shortly after in France on Bulgarian materials – were instrumental in the creation of the idea of the local "artistic dialects" rather than separate languages spoken by the different areas of

Byzantine influence beyond its formal borders. Both figures here analysed, stemming from two different generations, are ideal to exemplify the transformation of the idea of Byzantium from an imperial (and for some “totalitarian”) state to a utopic supranational entity between the years 1917–1971.